



bilan yordam beradi)1,2,3,4,5. (Bolalar mushtga siqilgan cho'tkani aylantiradilar) Keling, kosmosda uchamiz. (Bolalar navbatma-navbat barmoqlarini bosh barmog'idan boshlab uzatadilar)

1 - kometa.2 - sayyora.3 - oy roveri.4 - yulduz kemasi.5 - yer, xayr!

(Bolalar qo'llarini silkitib, xayrlashadilar)Xayr do'stlar!

Mobil o'yin:

Bir bolani quyosh, qolganini sayyoralar tanlaydi. Birinchidan, "Quyosh" har bir sayyora atrofida aylanadi.

Keyin sayyora bolalari quyosh atrofida aylanishadi. Biz Kopernikning kashfiyotiga e'tibor beramiz.

"Luntik" multfilmidan video

Keling, siz bilan harakat qilib ko'raylik va sayyoralarni har biri o'z o'rnida joylashtiramiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Qur'oni Karim “Naba” surasi 12-13-oyat. “Nuh” surasi 15-16-oyat
2. Tabiiy fan 1/2/3 sinf darsliklari
3. Astronomiya va Koinot ensiklopediya
4. My First Book of Planets(Mening birinchi sayyoralar kitobim)
5. 8 little planets(8 ta kichik sayyoralar)
6. Our Solar System(Bizning quyosh sistemamiz)
7. Планеты и звезды(Sayyoralar va yulduzlar)
8. Эта удивительная планета земля(Bu ajoyib yer sayyorasi)

Foydalanilgan internet saytlari

<https://rattlesandheels.com>

@razvitie_s www.jumpstart.com/parents/worksheets

www.Twitchetts.com_pelenok

**MATN BILAN ISHLASH KO'NIKMALARI ORQALI O'QUVCHILARDA O'QISH
SAVODXONLIGINI MUSTAHKAMLASH**

Toshkent Kimyo Xalqaro Universitetining Samarqand filiali
Magistrant talabasi
Xamrayeva Gulbahor Baxranovna

Annotasiya. Ushbu tadqiqotning maqsadi — boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini rivojlantirishda matn bilan ishlash ko'nikmalarining o'rnini aniqlash va ularni shakllantirishning samarali metodlarini ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot jarayonida “Skim Reading”, “Faol o'qish”, “Savollar yaratish”, “Hikoya tuzilishini aniqlash” hamda “Grafik organayzerlar” kabi strategiyalar qo'llanildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, o'quvchilarning o'qish tezligi, tahliliy fikrlash va ijodiy yondashuvi 25–30% ga oshdi. Tadqiqot PISA va PIRLS xalqaro standartlariga mos bo'lib, o'quvchilarda tanqidiy fikrlash va mustaqil qaror qabul qilish salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: o'qish savodxonligi, matn bilan ishlash, Skim Reading, faol o'qish, hikoya tuzilishi, grafik organayzer.

**ENHANCING STUDENTS' READING LITERACY THROUGH THE DEVELOPMENT OF
TEXT-PROCESSING SKILLS**

Master's Student of the Samarkand Branch of the Tashkent International University of Kimyo
Khamrayeva Gulbahor Bakhranovna

Abstract. The study aims to determine the role of text processing skills in developing reading literacy among primary school students and to design effective teaching methods for this purpose. Throughout the experiment, strategies such as *Skim Reading*, *Active Reading*, *Question Generation*, *Story Structure Recognition*, and *Graphic Organizers* were applied systematically. The findings revealed a 25–30% improvement in students' reading speed, analytical thinking, and creative engagement. The research aligns with PISA and PIRLS international standards and contributes to fostering critical thinking and independent decision-making skills among learners.

Keywords: reading literacy, text comprehension, Skim Reading, active reading, story structure, graphic organizer.



УКРЕПЛЕНИЕ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ У УЧАЩИХСЯ ЧЕРЕЗ РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ РАБОТЫ С ТЕКСТОМ

Магистрант Самаркандского филиала Ташкентского международного университета Кимё
Хамраева Гульбахор Бахрановна

Аннотация. Цель данного исследования — определить роль навыков работы с текстом в развитии читательской грамотности у учащихся начальных классов и разработать эффективные методы их формирования. В ходе эксперимента системно применялись стратегии «Skim Reading», «Активное чтение», «Постановка вопросов», «Определение структуры рассказа» и «Графические органайзеры». Результаты показали повышение скорости чтения, аналитического мышления и творческой активности учащихся на 25–30%. Исследование соответствует международным стандартам PISA и PIRLS и способствует развитию критического мышления и самостоятельности обучающихся.

Ключевые слова: читательская грамотность, работа с текстом, Skim Reading, активное чтение, структура рассказа, графический органайзер.

Kirish qism

XXI asrda ta’lim tizimining asosiy maqsadi — mustaqil fikrlaydigan, o’qiganini tushunib tahlil qila oladigan, axborotni tanlab, uni hayotiy faoliyatida qo’llay biladigan shaxsni shakllantirishdan iborat. Bu jarayonda o’qish savodxonligi muhim o’rin tutadi. Chunki o’qish savodxonligi nafaqat matnni to’g’ri o’qish, balki uni tushunish, mazmunini tahlil qilish va undan maqsadli foydalanish ko’nikmalarini o’z ichiga oladi. Bugungi kunda o’quvchilarda o’qish savodxonligini rivojlantirish masalasi xalqaro miqyosda ham dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Xususan, PISA (Programme for International Student Assessment) hamda PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) tadqiqotlari natijalari mamlakatlarda o’quvchilarning matn bilan ishlash, o’qiganini anglash va tahlil qilish qobiliyatlarini aniqlashda asosiy ko’rsatkich sifatida e’tirof etiladi. O’zbekiston Respublikasi ta’lim tizimi ham ushbu xalqaro standartlarga mos holda yangilanmoqda. Davlat ta’lim standartlarida o’qish savodxonligi kompetensiyasi alohida yo’nalish sifatida belgilangan bo’lib, o’quvchilarda matn bilan ishlash, axborotni qayta ishlash, tahlil qilish va xulosa chiqarish ko’nikmalarini shakllantirishga e’tibor qaratilmoqda. Matn bilan ishlash ko’nikmalari — bu o’quvchilarning o’qish savodxonligini mustahkamlovchi eng muhim omillardan biridir. O’quvchi matnni o’qir ekan, u nafaqat so’z va gaplarning ma’nosini tushunadi, balki matn ortidagi mazmunni, muallif fikrini, asosiy g’oyani anglab yetadi. Shu bois matn bilan ishlash o’qish jarayonini faqat texnik malaka emas, balki fikrlash, tahlil va ijodiy izlanish jarayoniga aylantiradi. Zamonaviy ta’limda o’qituvchilarning vazifasi — o’quvchilarni shunchaki matnni o’qishga emas, balki uni anglab o’qish, tahlil qilish va undan xulosa chiqarishga o’rgatishdir. Bu jarayon o’quvchilarda mustaqil fikrlash, muloqot, tahliliy yondashuv, axborotni saralash kabi ko’nikmalarni rivojlantiradi. Shuningdek, raqamli axborot asrida matn bilan ishlash savodxonligi hayotiy zaruratga aylanmoqda. O’quvchilar internet, ijtimoiy tarmoqlar, va ommaviy axborot vositalarida uchraydigan turli matnlarni to’g’ri talqin eta olmasa, ularning tanqidiy fikrlash darajasi pasayadi. Shu sababli, maktabda matn bilan ishlash madaniyatini shakllantirish — jamiyatda axborotga ongli yondashuvchi, mustaqil qaror qabul qila oladigan yoshlarni tarbiyalashning asosi hisoblanadi. Tadqiqotning maqsadi — boshlang’ich sinf o’quvchilarining o’qish savodxonligini rivojlantirishda matn bilan ishlash ko’nikmalarining o’rnini aniqlash hamda ularni shakllantirishning samarali metod va vositalarini ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqotning ob’ekti — boshlang’ich ta’lim jarayonida o’quvchilarning o’qish savodxonligini rivojlantirishga qaratilgan o’quv faoliyati. Tadqiqotning predmeti — o’qish savodxonligini rivojlantirish jarayonida matn bilan ishlash ko’nikmalarini shakllantirishga xizmat qiluvchi metodlar, vositalar va pedagogik shart-sharoitlar tizimi.

Skim Reading

Ko’pincha skimming deb ataladigan o’qish - bu har bir tafsilotni o’rganmasdan matn haqida umumiy taassurot qoldirish uchun ishlatiladigan tezkor o’qish usuli. Ko’zdan kechirishda o’quvchilar sarlavhalar, pastki sarlavhalar, qalin/kursivli matn va har qanday ingl. Ushbu texnika, ayniqsa, quyidagi hollarda foydalidir: Materialni ko’rib chiqish : chuqur o’qish seansini boshlashdan oldin matnni ko’rib chiqish foydalidir. Bu sizga matnning asosiy g’oyalari va tuzilishini tushunish imkonini beradi .Muvofiqlikni aniqlash : matnning bir qismini ko’zdan kechirar ekansiz, qaysi ma’lumotlar tegishli va potentsial ahamiyatga ega ekanligini aniqlay olasiz. Shunday qilib, siz qaysi sohalariga e’tibor qaratish kerakligini



tushunasiz va yaxshilab ishlaysiz. Yangilash : imtihon oldidan matn va bo'limlarni ko'rib chiqish foydali bo'lishi mumkin. Bu siz allaqachon o'rgangan ma'lumotlaringizni yangilaydi va asosiy fikrlarni eslab qolishingizga yordam beradi. Skimming matnning mohiyatini tezda tushunishga yordam bergan bo'lsa-da, bu nozik nuqta va nuanslarni yo'qotishga olib kelishi mumkin. Shunday qilib, har tomonlama tushunish yoki murakkab mavzular bilan shug'ullanish uchun tavsiya etilmaydi. Aksincha, bu mavzuga yaqinlashish va o'rganishda birinchi qadam sifatida ko'riladi.

Faol va intensiv o'qish

Faol yoki intensiv o'qish - bu o'quvchilarni matn bilan faol munosabatda bo'lishga undaydigan keng qamrovli va qiziqarli o'qish texnikasi. Ma'lumotni passiv ravishda qabul qilish o'rniga, faol o'qish savollar berish, aloqa o'rnatish va eslatmalarni o'z ichiga oladi. Ushbu texnika uchun ideal: o'quv materialini va murakkab mavzularni chuqur o'rganish ma'lumotni tushunish va saqlashni kuchaytirish tanqidiy fikrlashni va mazmunni tahlil qilishni rag'batlantirish. Faol o'qishga matnga izoh qo'yish, asosiy fikrlarni ajratib ko'rsatish, savollarni yozib olish yoki materialni o'z so'zlaringiz bilan umumlashtirish kabi turli strategiyalar orqali erishish mumkin. O'qish jarayonida faol ishtirok etish orqali o'quvchilar chuqurroq tushunish va uzoq muddatli bilimlarni rivojlantirishlari mumkin.

Savollar yaratish

Savollar yaratish orqali o'quvchilar savollarga javob bera oladimi yoki o'qiyotganlarini tushunadimi yoki yo'qligini bilib oladi. Talabalar o'zlariga matnning turli segmentlaridagi ma'lumotlarni birlashtirishni talab qiladigan savollar berishni o'rganadilar. Misol uchun, talabalarga matndagi muhim ma'lumotlar bilan bog'liq bo'lgan asosiy g'oyaga oid savollarni berishga o'rgatish mumkin.

Hikoya tuzilishini tan olish

Hikoya tuzilishini o'rgatishda talabalar mazmun toifalarini (qahramonlar, vaziyat, voqealar, muammo, yechim) aniqlashni o'rganadilar. Ko'pincha talabalar hikoyalar xaritalaridan foydalanish orqali hikoya tuzilishini bilishni o'rganadilar. Hikoya tuzilishiga o'rgatish o'quvchilarning tushunishini yaxshilaydi.

Grafik va semantik organayzerlar

Grafik organizatorlar matndagi tushunchalar va tushunchalar orasidagi munosabatlarni yoki diagrammalar yordamida tasvirlaydi. Grafik organizatorlar xaritalar, tarmoqlar, grafiklar, diagrammalar, ramkalar yoki klasterlar kabi turli nomlar bilan tanilgan. Yorliqdan qat'i nazar, grafik organizatorlar o'quvchilarga tushunchalarga va ularning boshqa tushunchalar bilan qanday bog'liqligiga e'tibor berishga yordam beradi. Grafik organayzerlar o'quvchilarga darsliklar va rasmi kitoblarni o'qish va tushunishga yordam beradi. Mazkur tadqiqotda 5–9-sinflarda tahsil olayotgan o'quvchilar ishtirok etishdi. Ushbu yosh bosqichi tanlanishining sababi — o'quvchilarda o'qish savodxonligi, matnni tahlil qilish, asosiy va ikkilamchi fikrlarni ajrata bilish kabi ko'nikmalar shakllanishining eng faol davriga to'g'ri kelishidir. Ishtirokchilar shartli ravishda tajriba guruhi va nazorat guruhiga ajratildi. Tajriba guruhida o'qitish jarayonida quyidagi metodikalar tizimli qo'llanildi. Tadqiqot davomida o'quvchilarga matn bilan ishlashning turli usullari — Skim Reading, Faol o'qish, Savollar yaratish, Hikoya tuzilishini aniqlash, va Grafik organayzerlardan foydalanish — tizimli tarzda o'rgatildi va dars jarayoniga integratsiya qilindi. Kuzatuvlar natijasida o'quvchilarning matnni tushunish, asosiy g'oyani ajratish va mustaqil fikr bildirish ko'nikmalari ancha rivojlandi. Dars jarayonida ular matnni passiv o'qishdan faol tahlil qilish bosqichiga o'tishdi. Masalan, tajriba boshida o'quvchilar matnni faqat mazmunni eslab qolish maqsadida o'qigan bo'lsa, tajriba oxirida ular muallif fikrini baholash, dalillarni tahlil qilish va o'z nuqtai nazarini asoslashga harakat qilishdi. Shuningdek, o'quvchilarning o'qishga bo'lgan qiziqishi va emotsional motivatsiyasi ham sezilarli o'sdi. Bu holat Vygotskiyning (1978) ijtimoiy-kognitiv nazariyasi bilan uyg'un bo'lib, bilim insonlar o'rtasidagi muloqot, hamkorlik va faol tajriba orqali shakllanishini tasdiqlaydi. O'quvchilar o'zaro muhokama, juftlikda ishlash va savol-javoblar orqali bilimni mustahkamlash imkoniga ega bo'ldilar. Tajriba natijalari o'qish savodxonligini rivojlantirishda sezilarli o'sishni ko'rsatdi. Statistik tahlilga ko'ra:

- O'quvchilarning o'qish tezligi o'rtacha 25% ga oshdi;
- Tahliliy fikrlash va asosiy g'oyani aniqlash ko'nikmalari 30% ga yaxshilandi;
- Ijodiy yozma ishlarda ifoda aniqligi, mantiqiy izchillik va til boyligi kuchaydi.

Bu natijalar xalqaro miqyosda o'tkazilgan PIRLS (2021) tadqiqoti natijalari bilan mos keladi, unda o'qish strategiyalaridan foydalangan o'quvchilarning matnni tushunish darajasi 25–35% yuqori bo'lgani aniqlangan. Shuningdek, OECD PISA (2022) hisobotida o'qish savodxonligi “axborotni anglash, tahlil qilish va yangi vaziyatlarda qo'llay olish” ko'nikmasi sifatida talqin qilinadi. Tajriba natijalari shuni ko'rsatdiki, o'quvchilarning o'qishdagi muvaffaqiyati faqat tezlik yoki so'z boyligiga emas, balki strategik



o‘qish ko‘nikmalarining rivojlanishiga bog‘liq. Bu xulosa Pressley (2002) tomonidan ilgari surilgan g‘oya bilan uyg‘un bo‘lib, u o‘quvchining o‘qish strategiyalarini ongli qo‘llashi tushunish samaradorligini sezilarli oshirishini Tajriba davomida o‘quvchilarning o‘qish savodxonligini oshirish maqsadida quyidagi metodlar qo‘llanildi:

1. Skim Reading (ko‘z yugurtirib o‘qish)

Ushbu usul o‘quvchilarga matnning umumiy mazmunini tezda anglash, asosiy g‘oyalarni ajratish va matn strukturasi tushunish imkonini berdi. O‘quvchilar sarlavhalar, qalin matn, rasm va pastki sarlavhalarga tayanib, matn yo‘nalishini aniqladilar. Bu usul ayniqsa chuqur o‘qishga tayyorgarlik bosqichida samarali bo‘ldi.

2. Faol o‘qish (Active Reading)

O‘quvchilar matnga izoh yozish, muhim fikrlarni belgilash, savollar tuzish va qisqacha umumlashtirish orqali o‘qishga faol aralashdilar. Bu jarayon ularning metakognitiv faolligini oshirib, axborotni chuqur tahlil qilishni rag‘batlantirdi.

3. Savollar yaratish (Question Generation)

O‘quvchilar o‘qilgan matndan asosiy g‘oyani anglash uchun savollar yaratdilar. Bu strategiya o‘quvchilarning tanqidiy tafakkurini faollashtirdi va mantiqiy fikrlashni rivojlantirdi. “Self-questioning strategy” PIRLS (2021) tadqiqotida o‘qish tushunish darajasini sezilarli oshiruvchi usul sifatida e’tirof etilgan.

4. Hikoya tuzilishini aniqlash (Story Structure Recognition)

O‘quvchilarga hikoya xaritalari yordamida “qahramon – muammo – voqealar – yechim” zanjirini aniqlash topshirildi. Bu usul ularning mantiqiy ketma-ketlikni anglash, sabab-oqibat bog‘lanishlarini tahlil qilish va mazmunni qayta hikoya qilish qobiliyatini rivojlantirdi. Tadqiqot natijalari xalqaro ta’lim standartlari, xususan PISA (2022) va PIRLS (2021) tamoyillariga to‘liq mos keladi. Bu tadqiqotlar o‘qish savodxonligini faqat o‘qilgan matnni tushunish emas, balki tanqidiy fikrlash, tahlil qilish va ijodiy yondashuvni o‘z ichiga olgan murakkab kognitiv jarayon sifatida talqin qiladi. O‘quvchilarda kuzatilgan o‘sish — 20–30% oralig‘ida — bu metodikalarning samaradorligini isbotlaydi. Xalqaro tadqiqotlarda ham shunga o‘xshash tendensiya kuzatilgan: Vaughn va Edmonds (2006) o‘qish strategiyalarini qo‘llagan guruhlarning o‘qish natijalari an’anaviy yondashuvga nisbatan sezilarli yuqori ekanligini qayd etgan. Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, o‘qish jarayonida o‘quvchilar faqat ma’lumot qabul qiluvchi emas, balki axborotni tahlil qiluvchi va yaratib beruvchi faol subyektga aylanadi. Shu bilan birga, matn bilan ishlash strategiyalari o‘quvchilarda o‘qish savodxonligining kognitiv (bilim olish va tahlil qilish), emotsional (qiziqish, motivatsiya), va ijtimoiy (fikir almashish, hamkorlik) jihatlarini kompleks rivojlantiradi.

- Skim Reading — o‘quvchilarda matnning umumiy mazmunini tezda anglash malakasini shakllantirish;
- Faol va intensiv o‘qish — matn bilan faol muloqotga kirish, savollar berish, fikrni izohlash va xulosalash;
- Savollar yaratish — tanqidiy fikrlashni faollashtirish va matndagi bog‘lanishlarni anglash;
- Hikoya tuzilishini tan olish — qahramon, muammo, voqealar ketma-ketligi va yechimni tahlil qilish;
- Grafik va semantik organayzerlar — tushunchalararo aloqalarni vizual tarzda aks ettirish.

Har bir sinfda 20–25 nafar o‘quvchi ishtirok etdi. Ularning o‘qish darajalari, mustaqil fikrlash ko‘nikmalari va matnga yondashuv uslublari turlicha bo‘lib, bu tadqiqotda olingan ma’lumotlarni yanada ishonchli va umumlashtirilgan xulosa chiqarish uchun qulay zamin yaratdi. Tadqiqotda empirik ma’lumotlar turli manbalardan yig‘ilib, ularning ishonchligi triangulyatsiya prinsipi asosida ta’minlandi. Ma’lumot to‘plashning quyidagi usullari qo‘llanildi:

1. Dars kuzatuvlari. O‘quvchilar bilan olib borilgan darslarda tadqiqotchi mustaqil kuzatuvchi sifatida ishtirok etdi. Har bir metodikaning amaliy tatbiqi davomida o‘quvchilarning faolligi, motivatsiyasi, savol berish chastotasi va o‘qish strategiyalariga bo‘lgan munosabati maxsus kuzatuv jadvallari yordamida qayd etildi.
2. O‘quvchilarning yozma ishlari. Har bir o‘qish metodikasi qo‘llangandan so‘ng, o‘quvchilardan qisqa yozma tahlillar, hikoya xaritalari yoki savol-javob shaklidagi yozuvlar yig‘ildi. Ushbu materiallar o‘quvchilarning o‘qilgan matndan asosiy fikrlarni anglash va ularni qayta ifodalash qobiliyatini baholash uchun xizmat qildi.



3. Test natijalari. Tadqiqotning boshida (diagnostik bosqich) va yakunida (nazorat bosqichi) maxsus tuzilgan testlar o’tkazildi. Bu testlar o’quvchilarning o’qish tezligi, tushunish darajasi va mantiqiy bog’lanishlarni aniqlash qobiliyatini o’lchashga qaratilgan bo’lib, natijalar son jihatdan tahlil qilindi.

4. Suhbat va intervyular. O’qituvchilar bilan olib borilgan suhbatlarda ular qo’llanilgan metodikalarning samaradorligi, o’quvchilarning javob reaksiyasi va o’qishdagi o’zgarishlari haqida fikr bildirdilar. O’quvchilar bilan individual intervyular esa ularning o’z-o’zini baholash, o’qishdan zavqlanish va mustaqil o’qishga bo’lgan motivatsiya darajasini aniqlash imkonini berdi.

Mazkur turli manbalar asosida yig’ilgan ma’lumotlar keyinchalik miqdoriy va sifat jihatdan tahlil qilinib, ularning o’zaro mosligi va mantiqiy bog’liqligi aniqlashtirildi. Tahlil jarayoni bir nechta bosqichda amalga oshirildi va u sifat (kvalitativ) hamda miqdoriy (kvantitativ) yondashuvlar uyg’unligida olib borildi.

1. Miqdoriy tahlil. Tadqiqotning boshlang’ich va yakuniy bosqichlarida olingan test natijalari foizlarda ifodalandi. Har bir o’quvchining individual o’sish ko’rsatkichi aniqlanib, umumiy guruh natijalari o’rtacha qiymatlar yordamida solishtirildi. Ushbu yondashuv skimming va faol o’qish metodlarining o’qish samaradorligiga real ta’sirini raqamli ko’rsatkichlarda ifodalash imkonini berdi.

2. Sifat tahlili. O’quvchilarning yozma ishlari, intervyu natijalari va kuzatuv varaqalari kontent-tahlil usuli bilan o’rganildi. Fikrlarning xilma-xilligi, o’qish strategiyalarining individualligi va motivatsion o’zgarishlar aniqlanib, ular tematik guruhlariga ajratildi.

3. Solishtirma tahlil. Tajriba guruhi va nazorat guruhi o’rtasidagi farqlar statistik tahlil asosida o’rganildi. Bu metodikalar o’quvchilarning matnni anglash, fikrni tahlil qilish va xulosa chiqarish darajalariga qanday ta’sir ko’rsatganini aniqlashga yordam berdi.

Umuman olganda, tahlil jarayonida olingan raqamli ma’lumotlar va sifatli kuzatuvlar o’zaro birlashtirildi, bu esa tadqiqotning ishonchligi, obyektivligi va ilmiy ahamiyatini yanada kuchaytirdi.

Conclusion (Xulosa)

Matn bilan ishlash ko’nikmalari o’quvchilarda o’qish savodxonligini shakllantirishning eng muhim vositasi hisoblanadi. Turli metod va strategiyalarni tizimli qo’llash orqali o’quvchilarning matnni anglash, tahlil qilish va fikr bildirish malakalari sezilarli darajada oshadi. Bu yo’nalish bo’yicha amaliy ishlar davom ettirilsa, o’qish savodxonligi darajasi yanada mustahkamlanadi. Samarali tushunish strategiyasi ko’rsatmasi aniq. Tadqiqotlar shuni ko’rsatadiki, aniq o’qitish usullari tushunish strategiyasini o’rgatish uchun ayniqsa samaralidir. Aniq ko’rsatmada o’qituvchilar o’quvchilarga strategiyalarni nima uchun va qachon qo’llashlari kerakligini, qanday strategiyalardan foydalanishlari va ularni qanday qo’llash kerakligini aytadilar. Aniq ta’lim bosqichlari odatda to’g’ridan-to’g’ri tushuntirishni, o’qituvchini modellashtirishni ("baland ovozda o’ylash"), boshqariladigan amaliyotni va qo’llashni o’z ichiga oladi. To’g’ridan-to’g’ri tushuntirish. O’qituvchi talabalarga strategiya nima uchun tushunishga yordam berishini va strategiyani qachon qo’llash kerakligini tushuntiradi. Modellashtirish. O’qituvchi strategiyani qanday qo’llashni modellashtiradi yoki ko’rsatadi, odatda talabalar foydalanayotgan matnni o’qish paytida "baland ovozda o’ylash" orqali. Yo’naltirilgan amaliyot. O’qituvchi talabalarga strategiyani qanday va qachon qo’llashni o’rganishda ularga rahbarlik qiladi va yordam beradi. Tushunish strategiyalarini o’rgatish uchun hamkorlikda o’qitish yo’riqnomasi muvaffaqiyatli qo’llanildi. Talabalar matnlarni tushunish uchun birgalikda ishlaydi, bir-biriga tushunish strategiyalarini o’rganish va qo’llashga yordam beradi. O’qituvchilar talabalarga guruhlarida ishlashni o’rganishga yordam beradi. O’qituvchilar, shuningdek, tushunish strategiyalarini modellashtirishni ta’minlaydilar.

References (Foydalanilgan adabiyotlar)

1. OECD (2019). PISA Reading Literacy Framework.
2. UNESCO (2020). Global Education Monitoring Report.
3. Reading Rockets. (2022). Seven Strategies to Teach Text Comprehension.
4. Improving Literacy. (2023). The Simple View of Reading.
5. cambrilearn.com
6. oecd.org
7. improvingliteracy.orghttps
8. Mahmudova, N. H. (2023). Influence of family environment on personal socialization. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies* (2993-2157), 1(10), 440-446.